

Sosyal Medyaya Güven Düzeyinin Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Davranışı Üzerindeki Etkisinde Kullanım Süresinin Aracılık Rolü

The Mediating Role of Duration of Use in the Effect of Social Media Trust Level on Health Information Acquisition and Confirmation Behaviour in Digital Environments

Şükrü BALCI • Hamide SARITAŞ • Seren İLDİZ • Rahma MOHAMMED

Araştırma Makalesi | Research Article

Başvuru | Received: 27.01.2024 ■ Kabul | Accepted: 29.04.2024

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırma Konya'da yaşayan 18-65 yaş arasında bulunan vatandaşlar evreninde 402 gönüllü katılımcı örnekleminde yapılmıştır. Analizler sonucunda; sosyal medyaya güven düzeyinin, dijital ortamda sağlık bilgisi edinme üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde günlük sosyal medya kullanım süresi arttıkça, dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinmede de bir artış yaşanmaktadır. Ayrıca sosyal medyaya güven düzeyi ile dijital ortamda sağlık bilgisi edinmenin cinsiyete göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yine çalışmada sosyal medyaya güven ile dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı arasındaki ilişkide sosyal medya kullanım süresinin kısmi aracılık rolü olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Sosyal Medyaya Güven, Sağlık Bilgisi, Dijital Okuryazarlık.

ABSTRACT

The main purpose of this research is to reveal the effect of the level of trust in social media on obtaining health information in digital environments. The research, in which the quantitative research method was used, was conducted with a sample of 402 volunteer participants in the population of citizens between the ages of 18-65 living in Konya. As a result of the analysis, it has been determined that the level of trust in social media has a significant and positive effect on obtaining health information in the digital environment. Similarly, as daily social media usage time increases, there is also an increase in obtaining health information in digital environments. Additionally, it has been determined that the level of trust in social media and obtaining health information in the digital environment differs according to gender. Again, in the study, it was determined that the duration of social media use had a partial mediator role in the relationship between trust in social media and obtaining health information and confirmation behavior in digital environment.

Keywords: Social Media, Trust in Social Media, Health Information, Digital Literacy.

Giriş

Dijitalleşmeyle birlikte internet ve internet tabanlı dijital platformlar önemli bilgi kaynakları haline gelmiştir. Geçtiğimiz yıllarda hayatımıza giren ve kısa sürede bir parçamız haline gelen sosyal medya uygulamaları üzerinden yayılan bilgi ve enformasyon patlaması yaşanmaktadır. Öyle ki internet kullanıcılarının çoğu birçok alanda olduğu gibi sağlık bilgisi aramak için de çevrimiçi platformları kullanmaktadır. Bu durum sosyal medya uygulamalarından bilgi edinmeyen popüler çevrimiçi faaliyetlerden biri haline getirmektedir (Fox, 2011: 2). Dijital ortamlarda kullanıcıların erişebildiği ve maruz kaldığı sınırsız verinin arasından doğru ve güvenilir bilgiyi bulma konusunda zaman zaman zorluklarla karşılaşabilmektedir. Dolayısıyla dijital platformlarda sağlık bilgisi arayan kullanıcılar kaynak çeşitliliği ve bırakabileceği önemli etkenler nedeniyle daha fazla belirsizliğe düşmemek için bu konuda güvenilir kaynaklara başvurma ve detaylı araştırma yapma ihtiyacı duyabilmektedir. Kullanıcıların sergilediği bu davranış dijital okuryazarlık ve sosyal medya okuryazarlığının bir parçasını oluşturmaktadır. Genel olarak medya mesajlarına erişme, analiz etme ve üretme yetenekleri medya okuryazarlığının temeli olarak kabul edilmiştir (Aufderheide, 1993: 1). Ancak basılı medya araçları ve televizyonun içeriklerini kapsayan bu kavram giderek artan medya birleşimi ve dijital iletişim teknolojileriyle sınırın belirsizleşmesiyle tüm bu araçları kapsayacak şekilde dijital okuryazarlık şeklinde kullanılmaktadır (Buckingham, 2007: 45). Sonuç itibarıyla dijital okuryazarlık bilgiyi bulma, kullanma, değerlendirme, analiz etme, eleştirme ve üretme yeteneğiyle ilgilidir (Fieldhouse & Nicholas, 2008; Buckingham, 2015; Buckingham, 2007; Hobbs, 2008).

Dijital ortamlarda ve sosyal medyada dolaşan sağlık bilgisinin kalitesinin değişmesi kullanıcıların bilgilerine güvenip güvenmeme konusunda karar vermelerini zorlaştırmaktadır (Corritore vd., 2012: 92). Bu anlamda dijital okuryazarlığın temel becerilerine sahip olmanın yanı sıra güven faktörü de kullanıcıların bilgiyi teyit etme davranışını etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar

bilgiye duyulan güvenin yalnızca bilgiyle ilgili faktörlerden olmadığı, aynı zaman bilgi kaynağının değerlendirilmesinin de önemli olduğunu öne sürmektedir (Johnson ., 2015). Bu durum, çevrimiçi sağlık bilgisinin hem kullanılabilirlik hem de güvenilirlik açısından değerlendirildiği anlamına gelmektedir (Cunningham & Johnson, 2016: 324).

Sosyal medya araçlarının hayatın her alına nüfus etmesi, insanlar için oldukça büyük önem taşıyan sağlık alanında da kullanımını artırmıştır. Bu durum sosyal medya ve sağlık bilgisi edinme arasındaki ilişkiye dikkatlerin çekilmesine zemin hazırlamıştır. Böylece sosyal medyaya duyulan güvenin dijital platformlardan elde edilen sağlık bilgisine güven ve teyit davranışı üzerindeki etkisi araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili gereklilikten yola çıkılarak yapılan bu araştırma; sosyal medyaya güvenin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme davranışı üzerindeki etkisini ortaya koyma temel amacıyla oluşturulmuştur. Araştırma amacını gerçekleştirmek için sosyal medya, sağlık haberleri, dijital okuryazarlık, sosyal medya okuryazarlığı, sosyal medyaya güven ve teyit, sosyal medyaya güven ile dijital platformlar üzerinden sağlık bilgisi edinmeye ilişkin teorik ve uygulamalı çalışmalar incelenmiş ve araştırma hipotezleri oluşturulmuştur. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırma, Konya merkezde yaşayan 18-65 yaş aralığında yer alan vatandaşlar evreninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 402 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma verileri gönüllülük esasına dayanarak yüz yüze ve çevrim içi anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler istatistik programı üzerinden araştırmanın modeli ve hipotezini test edecek şekilde analiz edilmiştir. Analiz sonuçları çalışmanın bulgular ve yorum kısmında yer almış ve sonuçlar bölümünde tartışılmıştır. Dolayısıyla sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinmedeki etkisini ölçmeyi amaçlayan bu çalışma hem yerli hem de yabancı literatüre katkı sağlaması ve güncel sonuçlar barındırması açısından önem taşımaktadır.

Sosyal Medya ve Sağlık Haberleri

Hızlı değişim ve gelişim gösteren yapısıyla

internet, sahip olduğu hızı, güçlü etkisi ve yaygın kullanımı neticesinde çağımız iletişim teknolojileri arasında en önde gelmektedir (Darı, 2017: 732). Çağın buluşu olarak görülen internetin, 20.yy.'ın (Dedeoğlu,2016: 28) ikinci yarısında teknik altyapısı oluşmaya başlamış ve zamanla hem genişleyen hem de gelişen ülkelerde uluslararası internet ağı, yeni bir bilgilendirme ve haberleşme devrimini başlatmıştır. İnternet, geniş kesimlere yayılmasıyla beraber birey ve toplum üzerinde yaptığı etkilerle bir “dönüşüm” yaratmıştır. Castells'in ifadesiyle sınırlar ortadan kalkmış ve toplum, artık küresel ve yerel olarak bir ağ içinde birbiriyle bağlantılı hale gelerek ağ toplumunu oluşturmuştur (Toprak ., 2014: 25).

İnternetin ve sosyal medyanın sağladığı iletişim olanaklarına kadar, iletişim düzeyi tek taraflı ve tek yönlüydü. Kitle iletişim araçlarıyla beraber monolog biçimde olan iletişim süreci bu araçların gücünü ellerinde bulunduran kişiler tarafından gerçekleştirilmekteydi. İnternetin keşfiyle söz konusu iletişim süreci, etkileşimli ve çok yönlü iletişim sürecini getirmiştir (Babacan, 2017: 42; Dedeoğlu, 2016). Bu bağlamda, internetin ortaya çıkışına kadar olan dönem Web 1.0, internet sonrası dönem ise Web 2.0 olarak ifade edilmektedir. Bu dönemde kullanıcı artık hem tüketici hem de üretici konumundadır (Bostancı, 2015: 51-52; Binark & Bayraktutan, 2013; İldız, 2022; Koçak, 2012). Başka bir ifadeyle kullanıcılar hem içerik üretirken hem de bu platformlarda birbiriyle etkileşim kurarak hızlı ve çift yönlü bilgi akışını elde etmişlerdir.

Erişim kolaylığı ve her türlü enformasyona ulaşımı kolaylaştıran internetin ve sosyal medyanın kullanımının yaygınlaşması, günlük yaşamda sağlık, eğitim, bankacılık ve gazetecilik gibi hizmetlerden kolaylıkla faydalanmayı da sağlamıştır (Toprak ., 2014: 25). Yaşanan bu gelişmeler neticesinde habercilik ve gazetecilik de etkilenmiş, haberin üretim ve dağıtımında köklü denilebilecek değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerin hayatımıza getirdiği yeni bir olgu ise geleneksel medyadan dijital medyaya geçiş olmuştur (Dedeoğlu, 2016: 34). Bu bağlamda multimedya ve interaktif özellikleri olan ve yeni medya olarak

tanımlanan, dijital ve ağlarla birbirine bağlanan bloglar, Facebook, YouTube, Twitter gibi sosyal medya ağlarının “etkileşim” ve “anındalık” özelliği, kullanıcılara çevrimiçi haber sitelerinde haberi paylaştığı anda okuyabilmesini, izleyebilmesini ve yorum yapabilmesini sağlamıştır (Dedeoğlu, 2016: 35; Binark & Bayraktutan, 2013: 19-20). Yeni medyanın bu temel özellikleri ile haberin üretim ve dağıtımını sağlayan profesyonel gazetecilerin yanı sıra, bilgi ve iletişim teknolojilerine sahip olan ve bunları kullanabilen herkesi kapsamasıdır (Dedeoğlu, 2016: 35).

Sosyal medyanın her alanda değişim ve dönüşüm yaratması sağlık bilgisi edinme ve sağlık haberciliği alanında kendini göstermiştir. Özellikle sağlık haberciliğinin kitlesinin geniş olması ve sağlıkla ilgili bilgi, haber ve gelişmelerin kitleye aktarılmasında yoğunlaşmanın yaşanmasına neden olmuştur. Son yıllarda medyada sağlık, hastalık ve beslenme ile ilgili haberlerde bir artış yaşanması da bunun bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sağlık ile ilgili konuların her dönemde birincil haber değeri taşıdığı bilinmektedir (Utma, 2017: 598-600). Özellikle sosyal medyanın ilgi alanını ve kullanıcı sayısının her geçen gün artırması, sağlık alanında da önemli bir enformasyon kaynağı haline dönüşmesine yol açmıştır (Çınarlı, 2012; Şener & Samur, 2013: 510). Dijitalleşen çağda sosyal medyanın sağlık hizmetinde ve sağlık enformasyonuna erişimde devrim yarattığı neredeyse herkes tarafından kabul edilmektedir. Böylece sosyal medya araçlarını kullanarak, sağlık haberlerine erişimi kolaylaştırmak ve geniş kitlelere yaymak, etkileşimi teşvik etmek ve doğru ve güvenilir paylaşımları artırmak önemli hale gelmiştir (Şener & Samur, 2013: 513). Çünkü sosyal medya, doktor araştırmak, hastalık belirtilerini araştırmak, ilaçların olası yan etkilerini araştırmak, hastaneler hakkında bilgi almak, sağlık forumlarında tartışmak, doktorlarla anlık iletişim kurmak ve doktor bloglarını takip etmek gibi birçok amaç için kullanılmaktadır (Çobaner & Köksoy, 2014: 901).

Sosyal medyanın sağlık alanına getirmiş olduğu birçok yenilikle birlikte hasta doktor arasındaki

iletişimi de dönüşüme uğratmıştır. Hastalar doktorlarıyla bu mecralarda anında iletişime geçebilmekte, randevu oluşturabilmekte, reçete ve ilaçlar hakkında bilgi alabilmekte ya da doktorlarına direkt olarak sorular sorabilmektedir (Kayabalı, 2011: 17). Dolayısıyla diğer birçok alanda olduğu gibi sağlık alanında da sağladığı olanaklar sayesinde sosyal medya, sağlık bilgisi edinmede başvuru alan ilk mecra olarak değerlendirilebilir.

Tüm bunlar neticesinde sosyal medyada sağlık ile ilgili bilgilerin ve haberlerinin yer almasının hem avantajlı hem de dezavantajlı yönleri de bulunmaktadır. İnternet yoluyla sağlanan sağlık iletişimi, diğer araçlara nazaran daha etkili olmaktadır. Sosyal medyanın etkileşim özelliği birçok alanda olduğu gibi özellikle sağlık alanı içinde büyük fırsatları beraberinde getirmektedir (Hülür, 2016: 161). Herhangi bir sağlık ve güvenlik ile ilgili bir bilginin hızlı bir şekilde paylaşımını ve yayılmasını sağlar. Enformasyonun daha geniş kitlelere ulaşımını olanaklı hale getirir. Bunlara ek olarak sağlık kuruluşlarının web siteleri, sağlık enformasyonu içeren diğer web siteleri (doktor veya ebelik gb.), doktorların bireysel ya da kurumsal web siteleri, bloglar, gibi araçlarla sağlık alanında hizmet açısından yeni bir boyut sağlamıştır (Çınarlı, 2012).

Sosyal medya sağlık konusunda sağladığı olanaklar ve avantajlar gibi dezavantajlar da barındırmaktadır. Burada bilim dışı tanı ve tedavi yöntemleri yer alabilmektedir ve ayrıca bilgiler eksik şekilde de verilebilmektedir. Dolayısıyla kamu sağlığı riske girmektedir. Diğer bir olumsuzluk ise bilginin sürekli güncel olmasıdır. Çünkü tıp her gün değişebilmekte, yeni bilgiler eklenmekte ve doğrulanıp yanlışlanabilmektedir. Bu nedenle bilginin sürekli güncel olması önem arz etmektedir. Sağlıkla ilgili bilim dışı, yanıltıcı ve sahte bilgilerde sosyal medyada yer alabilmektedir. Etkileşim sağlamak ve daha fazla ilgi çekmesi için uzman kişinin onayının olmadığı sansasyonel sağlık haberi de yer alabilmektedir (Utma, 2017). Bu durumda dijital okuryazarlık ve sosyal medya okuryazarlığının önemi devreye girmektedir.

Dijital okuryazarlık, dijital bilgi ortamlarında bilgi bulma, değerlendirme ve bilgiyi kabul etme veya reddetme yeteneği olarak değerlendirilmektedir (Fieldhouse & Nicholas, 2008: 50). Basılı metinleri anlamak ve çözümlenmekten çok daha fazlasını kapsayan dijital okuryazarlık; teknik, bilişsel ve sosyal-duygusal boyutlardan oluşan geniş bir yelpazede sahiptir (Onursoy, 2018: 994). Dijital okuryazarlığın teknik boyutu, temel bilgisayar tabanlı işlemleri gerçekleştirme ve sorunları giderme; bilişsel boyutu, bilgi arama, tanımlama ve değerlendirme ve yazılı materyallerden, videolardan ve görüntülerden görüşleri analiz etme; sosyal-duygusal boyutu ise çevrimiçi topluluklarda uygun davranma, zararlardan korunma ve içeriklerin duygusallığını anlama şeklinde kategorileştirilmiştir (Ng, 2012: 1068). Bilgiyle etkileşim kurma ve onu dijital dünyada etkili bir şekilde kullanma becerisi olan dijital okuryazarlık, bilgi kaynaklarını sorgulama ve eleştirel değerlendirme davranışı olarak kendini göstermektedir (Buckingham, 2015). Çünkü sınırlı bağlamda üretilen basılı ve işitsel-görsel metinlerden, neredeyse herkesin internet içeriği ürettiği ve paylaştığı dijital ve çevrim içi ortama geçilmiştir. Öyle ki; dijitalleşmeyle başlayan bilgi bolluğu ve filtreleme mekanizmalarındaki değişiklikler de dijital ortamlarda üretilen içerikleri sorgulamayı ve değerlendirmeyi eleştirel bir zorunluluk haline getirmiştir (Livingstone, 2004:7).

Dijital ve çevrim içi ortamlar olarak akla ilk sosyal medya platformları gelmektedir. Dolayısıyla sosyal medyanın olumsuz ve zararlı etkilerine yönelik endişeler, kamuoyunun dikkatini potansiyel bir çare olarak sosyal medya okuryazarlığına yöneltmiştir. Çünkü artan kullanımı ve çeşitli mesajlarla dolu bir dünya olan sosyal medyanın, vatandaşların doğru bilgilendirilmesinde ve güçlendirilmesinde sosyal medya okuryazarlığı gerekli bir kavram ve uygulama olarak dikkatleri çekmiştir (Cho vd., 2022). Sosyal medya okuryazarlığı; kullanıcıların sosyal medya uygulamalarına erişimi, sosyal medyayı kullanma ve sosyal medya içeriğini oluşturma, paylaşma, analiz etme ve değerlendirme konusundaki bilgi, beceri ve öz yeterliliği olarak tanımlanmaktadır (Vanwynsberghe vd., 2011: 31). Kullanıcıların

dijital becerilerine odaklanan sosyal medya okuryazarlığı, kullanıcıların sosyal medyadan edindikleri zararlı ve olumsuz bilgileri analiz etmenin yanında kendi oluşturacakları içeriklerin diğer kullanıcıları olumsuz etkilememesi yetisi kazandırmak temelinde gerçekleştirilmektedir. Bu yeti kullanıcıların sosyal medya ortamlarına ve sosyal medyadan edinilen bilgilere güven ve teyit duyulması noktasında önemli olmaktadır.

Sosyal Medyaya Güven ve Teyit

Sosyal medyanın etkileşim ve anındalık özelliklerinin yanı sıra ucuz ve kolay erişilebilir olması her alanda sosyal medyayı kullanıma açık hale getirmiştir. Özellikle kullanıcıların pasif halden aktif hale geçmesi, diğer bir ifadeyle hem üretici hem de tüketici olması ve iletişimde tek yönden çift yöne evrilmesi bu alanı daha cazip kılmıştır. Birçok alanda içerik üretmek, karşılıklı etkileşimde bulunmak, hızlı ve kolay şekilde iletişim kurmak, anında istenilen kişiye ve bilgiye ulaşım sağlamak, sunmuş olduğu çoklu ortam sayesinde video, ses, görüntü paylaşmak özellikleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla günümüzde sosyal medya etki alanını ve kullanıcı sayısını giderek artırmaktadır.

Sosyal medyanın birey ve toplum üzerinde bu olumlu etkilerinin yanında etik açıdan bazı olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Bunlar, özel hayatın gizliliği, telif hakkı, içerik sahibinin gösterilmemesi, üretilen içeriklerin doğruluğunun teyit edilmeden yayınlanması, kişisel verilerin zedelenmesi, veri madenciliği, dijital gözetim, haber ve ticari enformasyona dair sınır çizgisinin belirsizleşmesi, sosyal medya ortamında yoğun reklama maruz kalma, yanıltıcı başlıklar ve etiketler, nefret söylemi, bireylerin tüketici olarak görülmesi (Binark & Bayraktutan, 2013: 39) şeklinde özetlemek mümkündür. Bunlara ek olarak siber-zorbalık, ağların eşitsiz dağılımı, kişisel mahremiyetin zedelenmesi ve dezenformasyon eklenmektedir (Çömlekçi & Başol, 2019: 57).

Bu olumsuzluklar özellikle elektronik ortamlarda kendini göstermektedir. Bilgisayar veya cep telefonları aracılığıyla bireyler veya gruplar

arasında gerçekleşen iletişimin yanı sıra gazete ve televizyonlarda bu çarkın içinde bulunmaktadır. İnternetin ve dolayısıyla sosyal medyanın güç kazanması ile bu alan yaygınlaşmaya başlamış ve bununla beraber çevrimiçi gazetecilik, bloglama, dijital fotoğraf gazeteciliği ve sosyal medya gibi oluşumlar toplumsal hayatın gerçek bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medyanın teknolojinin olanaklarını kullanarak olumsuz bir davranışı veya bilgiyi hızlı, kolay ve birden fazla kişiye aynı anda iletmesi bu anlamda etik sorunlara ve beraberinde diğer sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle haberin kaynaksız paylaşılması, haber başlıklarının abartılı olması, haberin çarpıtılması ve haber içeriğinin doğruluğunun teyit edilmeden kamuya sunulması büyük bir bilgi kirliliğine yol açmaktadır (Dedeoğlu, 2016: 49-51). Bu bağlamda sahte haberin iletişim teknolojileri bazında daha hızlı yayılmasının farkına varılması, sosyal medya alanında yayılan haber ortamlarının güvenilir hale getirilmesinin önemini de artırmıştır (Çömlekçi & Başol, 2019: 58).

Şener ve Samur'un (2013) Facebook üzerinde yer alan sağlık haberlerinin bir incelemesi yaptıkları çalışmada elde edilen sonuçlara göre haberin kaynağı gösterilmeyen, paylaşım yapan şahsın kimliği belli olmayan ve sağlıkla ilgisi olmayan haberlerin yer aldığı bulunmuştur. Bu doğrultuda sosyal medyanın sağlığı etkileyen rolünün ciddi şekilde ele alınmasının ve denetimlerin yapılması üzerinde durulmuştur. Kartal ve Erigüç (2018) sosyal medya platformu olan "Onedio"da yer alan sağlık haberlerini incelemişlerdir. Sonuçlara göre haber kaynaklarının neredeyse yarısının kaynağı gösterilmemiş, sağlıkla alakalı olmayan haberler sağlık adı altında paylaşılmış ve çoğunun da içeriği eksik olarak verilmiştir. Sonuçlar gösteriyor ki resmi olmayan bu sosyal içerik platformlarının denetlenmesi ve düzenlenmesi gerektiğidir.

Özellikle son yıllarda sağlık haberleri denilince akla en iyi örnek olarak içinde bulunduğumuz Covid-19 pandemisi gelmektedir. Bu dönemde sosyal medya da yalan/yanlış haberler hızlı şekilde dolaşıma sokulmuş (Soğukdere & Öztunç, 2020) ve hastalığın ülkeye gelmesinden sonra yalan

haberlerin iki kat arttığı görülmüştür. Pandemi ile ilgili sosyal medyada yer almış haberler ise teyit.org tarafından teyit edilmiştir. Sosyal medyaya güven düzeyini ölçmek isteyen Yıldırım ve Kelebek (2021), pandemi sürecinde karantinaya girmiş kişilerle görüşmeler yaparak sosyal medya kullanımı ve bu platformlarda yer alan sağlık haberlerine karşı güven düzeyini ortaya çıkarmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre karantina sürecinde internet ve sosyal medya kullanımı artmış ve bununla beraber sosyal medyada yer alan sağlık haberleri de kişileri etkilemiştir. Yine pandemi sürecinde sosyal medyada çıkan sağlık haberlerine bir inceleme yapan Gevrek (2023), araştırma bulgularına göre çarpıtma haberlerinin çok yapıldığı bulunmuştur. Özellikle haberler isimsiz veya sahte isimli hesaplardan dolaşıma sokulmuş ve dezenformasyona neden olmuştur. Bu çalışma neticesinde yazarlar tarafından sosyal medya okuryazarlığının önemi vurgulanmıştır.

Sosyal Medyaya Güven ile Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme İlişkisi

Birçok ilişkinin önemli bir bileşeni olan güven hem sosyolojik açıdan hem de psikolojik açıdan insan yaşamının sürmesinde önemli bir unsurdur. Psikolojik anlamda güvenin zayıflığı kişiyi tedirgin ve şüpheli; sosyolojik anlamda ise toplumsal ilişkileri ve gelişimi olumsuz etkilemesi açısından endişe kaynağı oluşturmaktadır. Çünkü insanlar arasında var olan güven düzeyinin yüksekliği, demokratikleşmeyi, ekonomik faaliyetleri, kurumların performansında artışı ve şiddet oranlarında düşüşü etkilemektedir. Dijitalleşme ile hayatımıza giren sosyal medya araçları sosyal bağları genişleten ve güçlendiren araçlar olarak nitelendirilmektedir (Hakansson & Witmer, 2015: 517).

Sosyal medya araçları toplumsal olaylara ilişkin her düzey ve yaşta kullanıcının bilgi almada ilk başvurduğu kaynaklardır. Sosyal medyanın yoğun kullanımı göz önüne alındığında bu araçların bilgi almada etkili olmanın yanında bilgiye maruz kalınan araçlara dönüştüğü dikkat çekmektedir. Bu durum hiçbir denetim mekanizmasına tabi olmadan, hızlı bir şekilde dağıtımına giren sayısız

içerik ve bilginin güvenilirliğini sorgulatmaktadır (Yıldızgörür & Eroğlu, 2019: 374). Kullanıcıların sosyal medyaya güven algıları üzerinde sosyal medya kullanım biçimleri, amaçları, dijital okuryazarlık yetileri ve eğitim düzeyleri etkili olmaktadır. Çünkü kullanıcıların eğitim seviyesi, okuryazarlık becerisi ve kullanım amaçlarına ve göre sosyal medyadan edindikleri bilginin güvenilirliği üzerinde fikir yürütmektedirler (Flanagin & Metzger, 2000: 536; Metzger & Flanagin, 2015: 451). Doğal afetler, salgın hastalıklar ve toplumsal olaylar gibi krizlerde sosyal medya bilgi kaynağı olarak giderek daha fazla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, kullanıcılar tarafından oluşturulan bilgilerin kalitesi ve doğruluğu konusunda endişeler bulunmaktadır (Pee & Lee, 2016: 1). Bu durum kullanıcıların sosyal medyaya duydukları güven üzerine araştırmalar yapılmasına yol açmıştır.

Sosyal medya ve güven üzerine yapılandırılmış literatür taramasıyla yapılan bir araştırmada sosyal medya ile güven arasında pozitif bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında aynı çalışmada sosyal medya ile güven arasında hiçbir ilişkinin bulunmadığına yönelik bilgi edinilmiştir. Ancak tarama yapılan çalışmalar içinde güven ile sosyal medya arasında negatif bir ilişkinin varlığına yönelik bir çalışmaya rastlanılmamıştır (Hakansson & Witmer, 2015). Sağlıkla ilgili bilgilerin aranması ve paylaşılmasının da sosyal medyanın önemli olduğunu ortaya koyan bir diğer araştırmada, Hong Kong'daki genç sosyal medya kullanıcılarının kişisel sağlık sorunlarını çevrim içi ortamlarda akranlarıyla paylaşma davranışlarının yüksek olduğu görülmüştür. Hong Konglu genç kullanıcılar sosyal medyadaki sağlıkla ilgili bilgilere yüksek düzeyde güven duyduklarını belirtmişlerdir (Lin ., 2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal medyaya güven algıları üzerine yapılan bir diğer araştırmada da sosyal medyada harcanan zaman ile sosyal medya kullanım becerisi arasında anlamlı ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada, sosyal medyaya güvenin cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre sosyal medyaya daha fazla güven duymaktadırlar (Yıldızgörür & Eroğlu, 2019).

Dolayısıyla sosyal medya üzerinden edinilen sağlık bilgileri ile teyit davranışı arasında anlamlı ilişkinin bulunduğu araştırmalar bulunmaktadır (Aydemir & Yaşar, 2023: 130).

Covid-19 pandemisinde bilgi edinme kaynaklarını, medya kullanım alışkanlıkları ve aşıya yönelik tutumlarını incelendiği bir çalışmada ise sosyal medyayı kullanım sıklığı yüksek olanların çevreden ve aileden etkilenmekte ve sosyal medyaya güven duyanlar aşıya yönelik olumlu tutum sergilemektedir (Genç, 2021). Üniversite öğrencilerinin dijital ortamda sağlık bilgisi edinme davranışları çalışmasına göre sosyal medya platformlarını kullanan ve günlük kullanım süresi 5-6 saat aralığında olan öğrencilerin dijital ortamda sağlık bilgisi edinme puanlarında artış görülmektedir (Akgün ve Toker 2023). Bu araştırmaların sonuçları ışığında, sosyal medya kullanım süresinin dijital ortamlardan bilgi edinme üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir.

Çömlekçi ve Bozkanat'ın yeni medya kullanıcılarının sağlık bilgisi edinme ve bu bilgileri doğrulamak için kullandıkları kaynakları ortaya koymak için 551 katılımcı üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında katılımcıların dijital sağlık bilgisi edinmede sosyal medyaya kıyasla web sitelerine daha fazla başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda dijital ortamlardan edindikleri sağlık bilgilerini de bilimsel yayınlar ve bilim insanlarının, doktorların açıklamalarına güvendiklerini

belirtmişlerdir (Çömlekçi & Bozkanat: 2021: 103). Bir diğer araştırmaya göre ise sosyal medya araçlarından edinilen sağlık bilgisine duyulan güven ile geleneksel haber medyasından edinilen güven arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sosyal medya araçları yaygın kullanıma ve kullanıcı sayısına sahip olmasına rağmen sağlık bilgisi edinilmede geleneksel haber araçlarından daha az güvenilmektedir. Öyle ki; araştırma da haberlere ulaşmada sosyal medyanın kullanımının dünya genelinde haber medyasına güveni azaltmaya yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır (Park vd., 2020).

Sosyal medyaya güvenin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinmede etkisinin incelendiği bu araştırmada; sosyal medya kullanıcılarının dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme ve sosyal medyaya güven literatürüne yeni ve güncel bilgiler sağlamasında önem taşımaktadır.

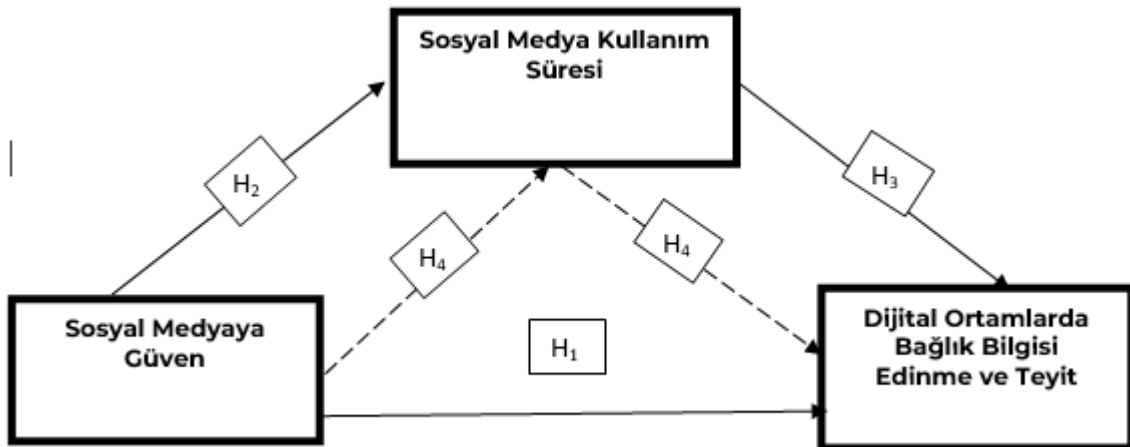
Yöntem

Bu çalışmada sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak amacıyla nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada araştırma modeli olarak, birden fazla değişken arasındaki etkileşimi belirleyen ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Şimşek, 2012: 92). Çalışma, ilişkisel tarama araştırmaları kapsamında korelasyon türü şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Korelasyon türü ilişki araştırmaları iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve nedensel etkilerini araştırmak için kullanılmaktadır (Fraenkel vd., 2012: 12).

Bu araştırmanın genel amacı; sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit etmede sürecinde etkisinin olup olmadığını ölçmektir. Bu amaç kapsamında 4 hipotez kurulmuştur.

H1: Sosyal medyaya güven düzeyinin, dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit üzerinde pozitif anlamlı etkisi vardır.

H2: Sosyal medyaya güven düzeyinin, sosyal medya kullanım süresi üzerinde pozitif anlamlı etkisi söz konusudur.

H3: Sosyal medya kullanım süresinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı üzerinde pozitif anlamlı etkisi bulunmaktadır.

H4: Sosyal medyaya güven düzeyi ile dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı ilişkisinde sosyal medya kullanım süresi aracılık rolü üstlenmektedir.

Araştırmanın Uygulaması ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; Konya merkezde ikamet eden, 18 yaş ve üstü sosyal medyayı aktif kullanan bireyler oluşturmaktadır. Örneklem belirlenmesinde Olasılıksız Örneklem türlerinden biri olan Amaçlı Örneklem yönteminde faydalanılmış; Konya'nın üç merkez ilçesinde (Meram, Selçuklu ve Karatay) ikamet eden ve farklı demografik özelliklere sahip 420 kişiye yüz yüze ve çevrimiçi anket uygulanmıştır. Geri dönüşüm sağlanan anketlerin ön değerlendirmesi sonucunda, 402 anket analiz için uygun bulunmuştur. Anketlerin geri dönüşüm oranı yüzde 95'dir.

Araştırmanın Etik Kurul İzni

Bu araştırmanın örneklem dahil olan katılımcıları ekonomik, sosyal, fiziksel ve psikolojik yönden olumsuz etkilemeyeceği, katılımın gönüllülük

esasına dayalı olduğu ve katılımcıların günlük yaşamlarını aksatmayacaklarına ilişkin gerekli etik kurul izinleri; Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Etik Kurulundan 06.12.2023 tarihli ve 2023/28-2 sayılı kararıyla alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit

Ölçeği: Kullanıcıların dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ve bilgiyi teyit etme davranışlarını araştırmak için 10 maddelik 5'li Likert (1= Hiçbir zaman; 5= Her zaman) tipinde bir ölçek kullanılmıştır. Çömlekçi ve Bozkanat-Cergibozan (2021), yeni medya kullanıcılarının sağlık bilgisi edinmek ve bu bilgiyi teyit etmek için sıklıkla başvurdukları kaynakları ortaya koymak için tasarladıkları bu ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach's Alpha içsel tutarlık testi uygulamıştır. Testin sonucuna göre ölçeğin iç tutarlılık değeri 0,758 olduğu belirtmiştir. Ölçek 3 alt boyuttan (faktör) oluşmaktadır; Dijital Teyit 7-10, Web 1.0 ve Sağlık Bilgisi Edinme 1-3, Web 2.0 ve Dijital Sağlık Bilgisi Edinme 4-6. Bu çalışmada da ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik değeri ,799 olarak ölçülmüştür.

Beş Faktörlü Sosyal Medyaya Güven Ölçeği (The Five Factor Trust Scale):

Bu çalışmada İnternet üzerinde iletişimde güven inşa etmede en önemli rolü oynayan güven boyutlarını belirleyen 20 maddelik 5'li likert (1 = kesinlikle katılmıyorum; 5 = kesinlikle katılıyorum) tipinde ölçekten faydalanılmıştır. Bu ölçek Mićik . (2022) tarafından, Warner-Søderholm . (2018) önerdiği güven modelinden esinlenerek geliştirilmiştir. Ölçekteki 5 güven boyutu şu şekildedir: İyilik 1-4, Dürüstlük 5-8, Yetkinlik 9-12, Kimlik Tanımlama 13-16 ve İlgi 17-20. Katılımcılardan, listelenen maddelerin internet ve sosyal medyada güven oluşturma konusunda, kendilerini en iyi ne ölçüde tanımladığını belirtmeleri istenmiştir. Bu ölçek çalışmanın yazarları tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin dil geçerliliğini sağlamak amacıyla ilk önce alanında uzman akademisyenler tarafından dil karşılaştırması gerçekleştirilmiştir. Daha sonra belirlenen örneklem uygulanan ölçeğin arasındaki Korelasyon Analizi incelenerek,

Tablo 1

Sosyal Medyaya Güven ve Teyit Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Ölçek Maddeleri	\bar{x}	Korelasyon	Cronbach's Alpha
Sosyal medya araçları insanlarla iletişim kurma ve sürdürmede etkilidir.	3,41	,578	,924
Sosyal medyadaki arkadaşlarım paylaşımlarıma ilgi gösterir.	3,36	,601	,923
Sosyal medya araçları bilgi edinme konusunda etkili bir araçtır.	3,35	,572	,924
Sosyal medyada dini ve ahlaki değerlerimle uyumlu insanlarla iletişim kurmaktan hoşlanırım.	3,29	,517	,925
Sosyal medyadaki arkadaşlarım benimle iletişim içindedir.	3,23	,677	,922
Sosyal medyadaki insanlar paylaşımlarıma ilgi gösterir.	3,18	,655	,922
Sosyal medya araçları insanların yararına hizmet eder.	3,11	,535	,925
Sosyal medyadaki arkadaşlarım yardıma ihtiyacım olduğunda bana yardım ederler.	3,03	,625	,923
Genel olarak, sosyal medya araçları insanlara daha iyi hizmet sunma çabası içindedir.	3,01	,570	,924
Sosyal medyadaki (Instagram, Facebook, Twitter vb.) arkadaşlarıma bana faydalı olduklarını düşünürüm.	3,01	,581	,924
Sosyal medyadaki arkadaşlarım faydalı öneriler verir.	3,00	,671	,922
Sosyal medyadaki arkadaşlarımla her zaman iletişim halindeyim.	2,93	,605	,923
Sosyal medyadaki insanlar bana önemli bilgiler sağlar.	2,89	,616	,923
Sosyal medyadaki arkadaşlarım paylaşımlarında güvenilirlerdir.	2,84	,697	,921
Sosyal medyadaki arkadaşlarım benim iyiliğimi düşünürler.	2,80	,611	,923
Sosyal medyadaki insanlar, benim başarılarımla ilgilidir.	2,75	,620	,923
Sosyal medya araçları genel olarak doğru bilgileri sağlar.	2,50	,547	,924
Sosyal medyadaki insanların benimle iletişimlerinde dürüst olduklarına inanırım.	2,48	,561	,924
Sosyal sosyal medyadaki insanların paylaşımlarına güvenirim.	2,42	,591	,924
Sosyal medyadaki insanları dürüst olarak nitelendiririm	2,30	,571	,924
TOPLAM		,927	

Not: Sosyal Medyaya Güven ve Teyit Ölçeği; Kesinlikle Katılmıyorum=1, Kesinlikle Katılıyorum=5 olarak işaretlenmiştir.

ölçek kullanıma hazır hale getirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik değeri 0,927 olarak tespit edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, günlük sosyal medya kullanım süresi ve sağlık bilgisi edinmede sosyal medyaya ne derece güvendikleri soruları bulunmaktadır.

Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler

Bu çalışma kapsamında uygulanansa araştırması 10-15 Aralık 2023 tarihleri arasında katılımcılarla yüz yüze ve çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, SPSS 26.0 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Kullanılmış olduğumuz ölçüm araçlarının betimleyici istatistik

analizlerine; verilerinin normal dağılım sağlayıp sağlamadığını bilmek amacıyla da çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Bunlarla beraber ölçeklerde cinsiyetler arası farkları belirlemek için *Bağımsız Örneklem T Testi*; sosyal medyaya güven ve sağlık bilgisi edinme arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için *Korelasyon Analizi*; değişkenlerin birbirleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla *Basit Doğrusal Regresyon Analizi* ve *Yol Analizi (Yapısal Eşitlik Modeli-YEM)* uygulanmıştır. Sosyal medyaya güven düzeyi ile sağlık bilgisi edinme ve teyit arasındaki ilişkide kullanım süresinin aracılık rolü, *Hayes Process Yöntemi* ile mercek altına alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında ankete katılım sağlayan

Tablo 2

Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği

	X̄	Korelasyon	Cronbach's Alpha
Sağlık konusunda edindiğim bilgileri, sağlık kuruluşlarının (hastane, poliklinik vb.) dijital platformları üzerinden teyit ederim.	3,12	,523	,775
Sağlık konusunda edindiğim bilgileri, sağlık profesyonellerinin (doktor, bilim insanı) dijital platformlardaki paylaşımları üzerinden teyit ederim.	3,10	,527	,775
Dijital ortamda sağlıkla ilgili bilgileri, sağlıkla ilgili web siteleri aracılığıyla edinirim.	3,06	,457	,783
Sağlık konusunda edindiğim bilgileri, Sağlık Bakanlığı'nın dijital platformları üzerinden teyit ederim.	3,04	,487	,780
Sağlık konusunda edindiğim bilgileri, dijital ortamdaki bilimsel yayınlar üzerinden teyit ederim.	3,00	,482	,780
Dijital ortamlarda sağlıkla ilgili bilgileri, gazetelerin web siteleri aracılığıyla edinirim.	2,69	,470	,782
Dijital ortamda sağlıkla ilgili bilgileri, sağlıkla ilgili kişisel bloglar aracılığıyla edinirim.	2,65	,556	,772
Dijital ortamda sağlıkla ilgili bilgileri, Youtube aracılığıyla edinirim.	2,56	,438	,786
Dijital ortamda sağlıkla ilgili bilgileri, Instagram aracılığıyla edinirim.	2,37	,411	,789
Dijital ortamda sağlıkla ilgili bilgileri, X (Twitter) aracılığıyla edinirim.	1,98	,378	,792
TOPLAM		,800	

Not: Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme Ölçeği; Hiçbir Zaman=1, Her Zaman=5 olarak işaretlenmiştir.

katılımcıların bazı özelliklerine, araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlilik analizlerine, ölçeklerin betimleyici istatistikleri, korelasyon analizi ve fark testleri ile araştırma modelinde gösterilen üç değişken arasındaki etki analizi sonuçlarına yer verilmektedir.

Katılımcıların Bazı Özellikleri

Çalışmaya katılım gösterenlerin yüzde 52,1 erkek, yüzde 47,9'u kadındır. Katılımcı oranlarının birbirine yakın yüzdeye sahip olması, araştırmada cinsiyet ile diğer değişkenler arasında fark analizlerinin yapılmasına olanak sağlamaktadır. Katılımcıların eğitim düzeyine göre dağılıma bakıldığında yüzde 64,8'i üniversite; yüzde 19,1'i lise; yüzde 9,7'si lisansüstü+; yüzde 4,5'i ilkokul ve yüzde 2'si ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların mesleğine göre yüzde 29,8'i öğrenci; 27'si memur, yüzde 15,6'sı işçi, 13,6'sı serbest meslek, yüzde 5,5'i

emekli, yüzde 4,2'si esnaf, yüzde 2,5'i ev hanımı ve yüzde 1,7'si sanayi-tüccardır.

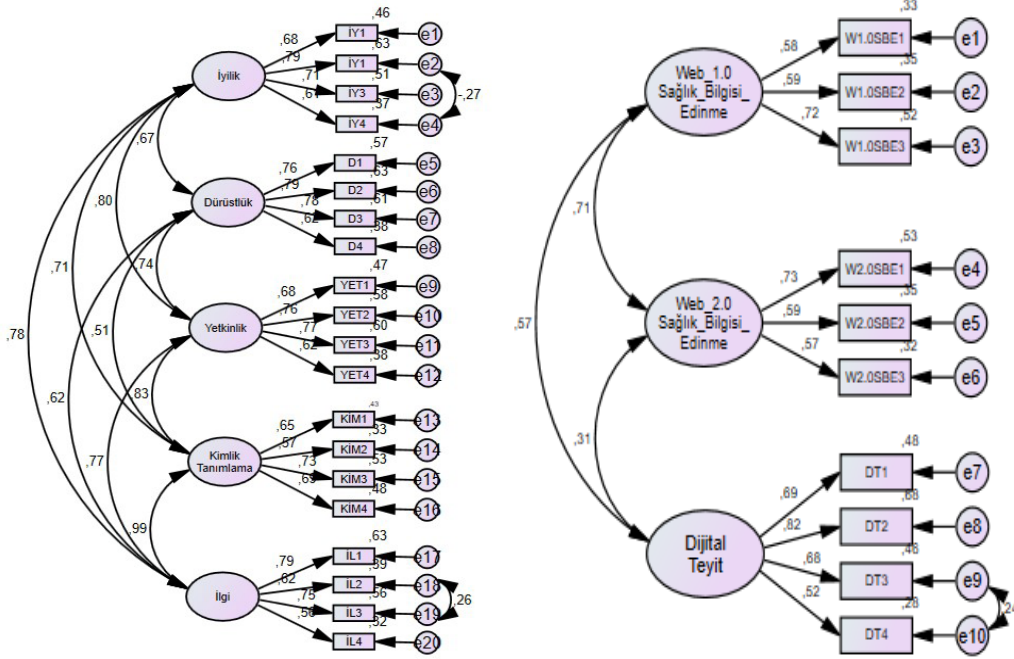
Araştırmaya katılanların en küçüğü 18, en büyüğü 68 yaşındadır. Araştırmaya katılanların ortalama yaşı 30,71 ve dağılımın standart sapması ise 10,90'dır. Katılımcıların 1-10 arasında puan verecekleri bir skala oluşturularak, sağlık bilgisi edinmede sosyal medyaya ne kadar güvendiklerini puanlamaları istenmiştir. Betimleyici istatistik sonuçları, örneklemdeki kişilerin sosyal medyaya en düşük 1, en yüksek 10 güven puanı verdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların sağlık bilgisi edinmede sosyal medyaya güven puanlarının ortalaması 4,55; dağılımın standart sapması ise 2,30'dur.

Ölçeklerin Güvenirlilik ve Geçerlilik Analizleri

Sosyal Medyaya Güven Ölçeğindeki maddeler içerisinde katılımcıların en yüksek puan verdiği

Şekil 2

Sosyal Medyaya Güven (SMG) ve Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit (DOSBET) Ölçeklerinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramları

ifadeler; “Sosyal medya araçları insanlarla iletişim kurma ve sürdürmede etkilidir” ($\bar{X}= 3,41$), “Sosyal medyadaki arkadaşlarım paylaşımlarıma ilgi gösterir” ($\bar{X}= 3,35$) ve “Sosyal medya araçları bilgi edinme konusunda etkili bir araçtır” ($\bar{X}= 3,35$) şeklinde karşımıza çıkmaktadır. “Sosyal medyadaki insanları dürüst olarak nitelendiririm” ($\bar{X}= 2,30$), ise en düşük puan verilen madde konumundadır.

Katılımcılar dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme noktasında daha çok; sağlık kuruluşlarının dijital ortamlarından ($\bar{X}= 3,12$) ve sağlık uzmanlarının dijital ortamlarda yaptıkları paylaşımlardan ($\bar{X}= 3,10$) edindiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar dijital platformlarda yer alan sağlık bilgilerinden oldukça düşük oranda ($\bar{X}= 1,98$) yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Dijital ortamlarda sağlık

bilgisi edinme ölçeğinin güvenilirliklerine ilişkin medde-toplam korelasyon katsayısı, ,378 ile ,556 arasında farklılık göstermektedir. Ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı ,800 olarak belirlenirken; ölçek maddelerinden herhangi birinin çıkarılmasında bile ölçek maddelerinin güvenilirlik katsayısı en az ,772 olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında iki ölçeğin yapı geçerliliğini sağlamak için, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Tablo 3’de sunulan uyum değerlerin kabul edilebilir olduğu (Hooper vd., 2008; Meydan & Şeşen, 2011; Simon vd., 2010) ve ölçeklerin yapılarının doğrulandığı ön plana çıkmaktadır.

Araştırmada yararlanılan Sosyal Medyaya Güven (SMG) ve Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi

Tablo 3

Ölçeklerin Birinci Düzey DFA Uyum İyiliği Değerleri

Kabul edilebilir Değerler	Ölçek Yapısal Sonuçları		
	SMG ¹ Ölçeği	DOSBET ² Ölçeği	
CMIN/DF(χ^2/df)	2 ≤ χ^2 /sd ≤ 5	3,079	3,464
GFI	.90 ≤ GFI ≤ .95	.902	.951
CFI	.90 ≤ CFI ≤ .95	.913	.928
NFI	0.90 ≤ NFI ≤ 0.95	.907	.903
SRMR	.05 ≤ SRMR ≤ .10	.066	.052
RMSEA	.05 ≤ RMSEA ≤ .08	.072	.078

Not: ¹Sosyal Medyaya Güven Ölçeği, ²Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği

Tablo 4

Sosyal Medyaya Güven (SMG) ve Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit (DOSBET) Ölçeklerinin Yakınsak Geçerliliği Sonuçları

Ölçüm Araçları	Madde Sayıları	AVE	CR	Cronbach's α
¹ SMG Ölçeği	20	,457	,840	,927
² DOSBET Ölçeği	10	,429	,881	,800

Not:¹Sosyal Medyaya Güven Ölçeği, ²Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği

Edinme ve Teyit (DOSBET) Ölçeklerinin yakınsak geçerlilikleri için ortalama varyans (AVE) ve bileşik güvenilirlik (CR) değerleri incelenmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde Sosyal Medyaya Güven (SMG) Ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,927, yakınsak geçerlilik ortalama varyansı 0,457, bileşik güvenilirliği 0,840 olarak tespit edilmiştir. Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit (DOSBET) Ölçeğinin ise güvenilirlik katsayısı 0,800, AVE 0,429 ve CR 0,881 olarak belirlenmiştir. Mevcut literatür ölçeklerin yakınsak geçerliliğini belirlemek için AVE değerinin 0,50 ve üzeri, CR değerinin ise 0,700 ve üzeri olmasının yanında CR değerinin AVE değerinden yüksek olmasının gerektiğine vurgu yapmaktadır (Byrne, 2016; Eskiler ve Altunışık, 2017; Fornell ve Larcker, 1981). Ayrıca CR değerinin 0,600'den büyük olduğu sonuçlarda AVE değerinin 0.500'den küçük olmasının kabul edilebilir olduğu dile getirilmektedir (Hair vd., 2010). Tablo 4'e bakıldığında; çalışmada kullanılan ölçeklerin Cronbach's Alpha, CR ve AVE değerlerini sağladığı görülmektedir.

Ölçeklerin Betimleyici İstatistikleri, Korelasyon Analizi ve Fark Testleri

Katılım sağlayanların sosyal medyaya güven düzeylerini ölçmek için 5'li Likert tipi 20 maddeden oluşan Sosyal Medyaya Güven ve Teyit Ölçeği maddeleri toplanarak tek bir değişkene

dönüştürülmüştür. Buna göre, katılımcılar ölçekten en düşük 20, en yüksek 100 puan almışlardır. Katılımcıların sosyal medyaya güven düzeylerinin ortalaması 58.98 olduğu tespit edilmiştir. Yapılan işlemin aynısı 5'li Likert tipi 10 maddeden meydana gelen Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeğine de uygulanmış, ölçek maddeleri toplanarak tek bir değişken şeklinde getirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların dijital ortamda sağlık bilgisi edinmede en az 10, en fazla 50 puana sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ortalaması ise 27,60 olarak bulunmuştur. Örneklemdaki kişilerin günlük sosyal medya kullanım sürelerine bakıldığında ise; en az 10, en fazla 900 dakika günlük sosyal medya kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların günlük sosyal medya kullanım sürelerinin ortalaması 228,39 dakika olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeklerin normallik dağılımlarına dair yapılan betimleyici analiz sonucuna göre; Sosyal Medyaya Güven ve Teyit Ölçeğinin Çarpıklık (Skewness) -,462 ve Basıklık (Kurtosis) ,607; Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeğinin Çarpıklık (Skewness) ,104 ve Basıklık (Kurtosis) ,904 ve Sosyal Medya Kullanım Süresi Ölçeği için Çarpıklık (Skewness) ,735 ve Basıklık (Kurtosis) 1,414 olduğu tespit edilmiştir. Değerlerin -1 ile +1 (Tabachnick &

Tablo 5

Sosyal Medyaya Güven, Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit ile Sosyal Medya Kullanım Süresi Ölçekleri İçin Betimleyici İstatistik ve Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Betimleyici İstatistikler					Korelasyon Analizi		
	Min.	Max.	X	Skewness	Kurtosis	1	2	3
¹ SMG Ölçeği	20	100	58,98	-,462	,607	1	,408**	184**
² DOSBET Ölçeği	10	50	27,60	,104	,904		1	175**
³ SMKS	10	900	228,39	,735	1,414			1

**p<,001; Not: ¹Sosyal Medyaya Güven Ölçeği, ²Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği, ³Sosyal Medya Kullanım Süresi

Tablo 7

Cinsiyete Göre Sosyal Medyaya Güven, Teyit ile Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit, Sosyal Medya Kullanım Süresindeki Farklılık

	Cinsiyet	N	X̄	T	Sig.	Cohen's d
SMG Ölçeği	Erkek	210	60,26	2,059	,040	0,20
	Kadın	193	57,58			
DOSBET Ölçeği	Erkek	210	28,37	2,426	,016	0,24
	Kadın	193	26,77			
SMKS	Erkek	210	258,88	3,698	,000	0,36
	Kadın	193	195,23			

Fidell, 2013; Terzi, 2019: 213) ve -2 ile +2 (George ve Mallery, 2001; Leech ve diğerleri, 2005) arasında yer alması, ölçek verilerinin normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Medyaya Güven, Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Sosyal Medya Kullanım Süresi Ölçekleri arasındaki ilişki Pearson *r* Korelasyon analizi ile değerlendirilmiş; özellikle bu ölçekler arasındaki ilişkinin yönü ve anlamlılık düzeyi incelenmek istenmiştir. Tablo 5 mercek altına alındığında, Sosyal Medyaya Güven ile Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçekleri arasındaki ilişkinin, istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif ve anlamlı olduğu görülmektedir ($r = ,408, p < ,01$). Araştırma sorularına cevap verenlerin sosyal medyaya güven düzeyi arttıkça, günlük sosyal medya kullanım süresi de artmaktadır ($r = ,184, p < ,01$).

Katılımcıların cinsiyetine göre Sosyal Medyaya Güven ve Teyit Ölçeği ile Dijital Ortamda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeği arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Katılımcıların cinsiyet dağılımlarına baktığımızda 210'u erkek, 193'ü kadın katılımcıdan oluştuğu belirlenmiştir. Sosyal medyaya güven ($t_{(401)} = 2,05; p < ,05$) ve dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ($t_{(401)} = 2,42; p < ,05$) düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Betimleyici istatistik sonuçları erkeklerin, kadınlara nazaran sosyal medyaya güven ve dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme düzeylerin daha yüksek olduğuna vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde cinsiyet, günlük sosyal medya kullanım süresi açısından da farklılık oluşturmaktadır ($t_{(401)} = 3,69; p < ,001$). Erkeklerin günlük kullanım süresi

kadınlara göre daha yüksektir. Anlamlı farklılıkların etki büyüklüğü açısından Cohen's *d* değeri mercek altına alındığında; her üç ölçek açısından da zayıf düzey etkinin ($d = 0,20; d = 0,24; d = 0,36$) varlığı dikkat çekmektedir (Cohen, 1988).

Etki Analizleri

Bu başlık altında öncelikle sosyal medyaya güven düzeyinin, dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı üzerindeki etkisini test etmek amacıyla, Yapısal Eşitlik Modeli (Yol Analizi) uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 8'de ortaya konulmaktadır.

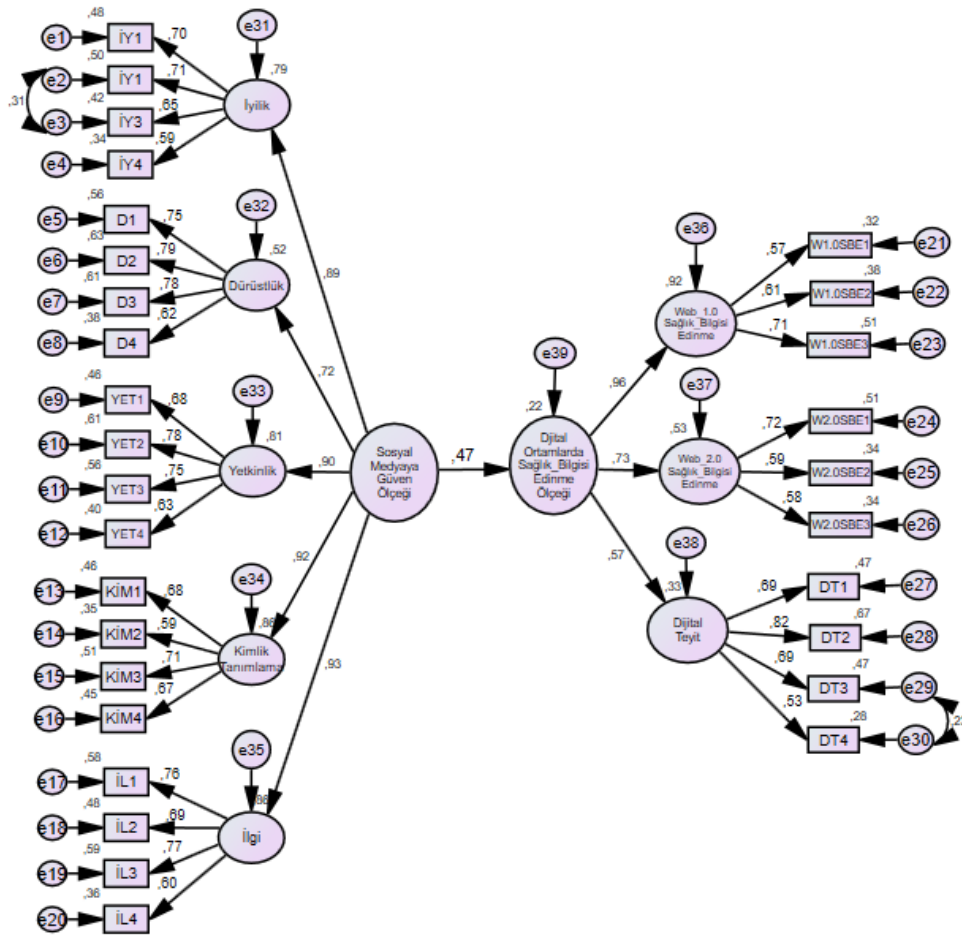
Analiz sonuçları sosyal medyaya güvenin, dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkisinin ($\beta = ,471; p < ,001$) olduğuna işaret etmektedir. Sosyal medyaya güven düzeyindeki bir birimlik artış, dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı üzerinde 0,471'lik artışa neden olmaktadır. Bu artışın pozitif yönlü olduğu ise; tahmini β değeri üstünden gösterilmektedir. Uyum iyiliği değerlerinin ise kabul edilebilir düzeyde olduğu (Hooper., 2008; Meydan & Şeşen, 2011; Simon., 2010) belirlenmiştir.

Modelde yer alan Sosyal Medyaya Güven Ölçeğindeki e12 ile e13; Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Ölçeğindeki e9 ile e10 maddeleri arasında iyileştirme yapılmıştır. Bu sonuçlar aynı zamanda, **Hipotez 1**'in doğrulandığını göstermektedir.

Çalışmada ikinci olarak sosyal medyaya güvenin (SMG), günlük sosyal medya kullanım davranışı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda sosyal medyaya güvenin, kullanım süresi üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisi

Şekil 3

Sosyal Medyaya Güven Düzeyinin Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Üzerinde Etkisine İlişkin Yol Analizi Diyagramı

belirlenmiştir ($\beta = ,184$; $p < ,001$). Sosyal medyaya güven düzeyindeki bir birimlik artış, sosyal medya kullanım davranışı üzerinde 0,184'lük bir artışa sebep olmaktadır. Bu artışın pozitif yönlü olduğu ise; tahmini β değeri üstünden ortaya konulmuştur. Modelin açıklama kapasitesi ise yüzde 3'tür. Bu sonuç sosyal medyaya güven dışında yüzde 97 oranında başka değişkenlerin sosyal medya kullanım süresi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda ortaya çıkan bu sonuçlarla **Hipotez 2** doğrulanmıştır.

Araştırmada üçüncü olarak günlük sosyal medya

kullanım süresinin (SMKS) dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit (DOSBET) davranışı üzerindeki etkisini belirlemek üzere bir model oluşturulmuştur. Yürütülen analiz sonucunda sosyal medya kullanım süresinin, dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisinin varlığı ortaya konulmuştur ($\beta = ,175$; $p < ,001$). Sosyal medyaya güven düzeyindeki bir birimlik artış, dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı üzerinde 0,175'lik bir artışa sebep olmaktadır. Bu artışın pozitif yönlü olduğu ise; tahmini β değeri üstünden ortaya belirlenmiştir. Modelin açıklama

Tablo 8

Sosyal Medyaya Güven Düzeyinin Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Üzerinde Etkisine İlişkin Yol Analizi Sonuçları

Etki	Tahmin (β)	S.E.	C.R.	p	Sonuç
SMG -> DOSBET	,471	,096	5,812	,000	Kabul

Uyum İndeksleri

$\chi^2/df = 2,713$; RMSEA = ,065; GFI = ,908; CFI = ,868; SRMR = ,066

Tablo 9

Sosyal Medyaya Güvenin Sosyal Medya Kullanım Süresi Üzerindeki Etkisine İlişkin Analiz Sonuçları

Etki	Tahmin (β)	Standart Hata	t	p	Sonuç
SMG ->SMKS	,184	0,663	3,74	,000	Kabul
R ² = ,034; Adjusted R ² = ,031		F= 14,00; df= 1; p= ,000			

Tablo 10

Sosyal Medya Kullanım Süresinin Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Davranışı Üzerindeki Etkisine İlişkin Analiz Sonuçları

Etki	Tahmin (β)	Standart Hata	t	p	Sonuç
SMKS -> DOSBET	,175	,002	3,55	,000	Kabul
R ² = ,030; Adjusted R ² = ,028		F= 12,60; df= 1; p= ,000			

Tablo 11

Sosyal Medyaya Güven Düzeyinin Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi ve Teyit Üzerindeki Etkisinde Sosyal Medya Kullanım Süresinin Aracılık Rolüne İlişkin Analiz Sonuçları (HAYES)

Aracılık Analizi	β	S.E.	% 95 Güven Aralığı		Sonuç
			LLCI	ULCI	
Toplam Etki (Aracı yok iken) SMG -> DOSBET	,206***	,0231	,1610	,2516	Kabul
Doğrudan Etki (Aracı varken) SMG -> SMKS -> DOSBET	,189***	,0236	,1435	,2263	Kabul
Dolaylı Etki (Aracı varken) SMG -> SMKS -> DOSBET	,016	,0079	,0011	,0323	Kısmi Aracılık Var

***p< ,001

kapasitesi ise yüzde 2,8'dir. Bu sonuçlar **Hipotez 3**'ün doğrulandığına işaret etmektedir.

Aracılık Analizi

Sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi ve teyit üzerindeki etkisinde sosyal medya kullanım süresinin aracılık rolünün incelendiği modelde; sosyal medyaya güvenin dijital ortamlarda sağlık bilgisi ve teyit üzerinde aracı yokken etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir (β = ,206; p< ,001).

Aracı değişken olarak sosyal medya kullanım süresinin etkisinin araştırıldığı analiz, yüzde 95 güven aralığında yapılmış ve değerlerin 0'ı içermemesi (,0011–,0323), modelde sürenin aracılık ettiğine işaret etmektedir. Aracılık rolü türüne karar vermek için, doğrudan etkinin anlamlılık durumu mercek altına alınmış; sonuçta doğrudan etkinin anlamlı olduğu ve etki katsayısının düştüğü tespit edilmiştir (β = ,189; p< ,001). Buna göre yapılan Hayes *Process Yöntemi*, sosyal medya kullanım süresinin,

sosyal medyaya güven ile dijital ortamlarda sağlık bilgisi ve teyit arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiğine vurgu yapmaktadır. Bu sonuçlarla **Hipotez 4** doğrulanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

İnternet tabanlı sosyal ağlar, bilgiyi alma, paylaşma ve benzer düşüncelere sahip insanların birbiriyle etkileşimde olmalarını sağlayan popüler araçlar haline gelmiştir. Çünkü bu ağlar herhangi bir konuya ilişkin görüşlerin, düşüncelerin, bilgilerin ve deneyimlerin paylaşılacağı kamuya açık platformlardır (Sherchan ., 2013). Sosyal medya ağları diğer konularda olduğu gibi sağlıkla ilgili bilgilerin aranması ve paylaşılmasında da önemli kanallar olarak işlev görmektedir. Öyle ki; bilim insanları yeni medya araçları içinde özellikle sosyal medya platformlarının kişisel bakım ve sağlıkla ilgili bilgi almayı ve karar vermeyi sağlama noktasında büyük bir potansiyele sahip olduğunu ifade etmişlerdir (Miller & Bell, 2012). Sosyal medyanın sahip olduğu bu potansiyel, bütün kullanıcıların

içerik üretme ve paylaşım yapma imkânına sahip olduğu düşünülürken buradan edinilen bilgileri güven problemini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü sosyal medya platformlarında yer alan içerikler geleneksel medyadaki gibi editöryal bir denetimden geçmemektedirler. Böylece özellikle sağlık bilgisi ve haberleri gibi kamunun genelini yakından ilgilendiren elzem bir alanda sosyal medyadan edinilen bilgilerin doğruluğuna ilişkin teyit davranışı kaçınılmaz olabilmektedir. Bu durum, kullanıcıların sosyal medyaya duydukları güven ile buradan edindikleri sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışları arasındaki ilişkinin sorgulanmasını gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmada da; Konya merkezde ikamet eden 18-65 yaş aralığında bulunan ve örnekleme dâhil olan 402 katılımcının sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışları arasındaki ilişkinin varlığı mercek altına alınmıştır. Katılımcıların cinsiyetine göre farklılığın sorgulandığı analiz sonucunda sosyal medyaya güven düzeyinin ve sağlık bilgisi edinmenin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde literatürde cinsiyete göre sağlık bilgisi edinmede farklılaşmanın olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Kırılmaz & Cebeci 2023; Uçar, 2020; Yıldızgörü & Eroğlu, 2019). Söz konusu farklılaşmaya ilişkin kadın ve erkek sosyal medya kullanıcılarının kullanım sürelerinin etkili olabileceği söylenebilir. Çünkü kadın ya da erkek bireyin sosyal medyada daha fazla vakit geçirmesi bir süre sonra onun günlük hayat içindeki faaliyetlerini, duygu ve düşüncelerini bu alanda var olan dünyaya göre şekillendirmesine neden olabilir.

Çalışma kapsamında elde edilen bir diğer sonuç da sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışı üzerinde pozitif yönde anlamlı ilişki ve etkisinin varlığıdır. Bir diğer ifadeyle sosyal medyaya güven düzeyi arttıkça, dijital ortamda sağlık bilgisi edinme üzerinde de artış yaşanmakta ve sosyal medyaya güven dijital ortamda sağlık bilgisi edinme üzerinde etkili/belirleyici özellik taşımaktadır. Alan yazında araştırma sonucunu

destekler nitelikte (Lin ., 2016; Hakansson & Witmer, 2015) çalışmalar bulunmaktadır. Sosyal medyadan herhangi bir bilginin ediniminde bu araçlara duyulan güvenin derecesi de önemli olmaktadır. Sağlık gibi insanların yaşamlarının sürdürülmesi noktasında önemli olan bir konuda güven unsuru daha çok ön plana çıkmaktadır. Öyle ki, araştırma sonucuna göre katılımcıların sağlık bilgisi edinmede sosyal medyaya güvenlerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç olan sosyal medyaya güvenin dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme üzerindeki etkisinin varlığı düşünülürken, sosyal medyaya orta düzeyde güven duyulması, bir bakıma birbirini destekler sonuçlar olarak değerlendirilebilir. Ancak sosyal medyaya duyulan güvenin daha düşük olduğu araştırmalar da (Park ., 2020; Hayır-Kanat & Görgülü-Arı, 2020; Çömlekçi & Bozkanat, 2021: 103; Can & Cerit, 2022) alan yazında mevcuttur. Bu çalışmalarda genellikle sosyal medya ile geleneksel medya araçları arasında karşılaştırma yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle araştırmalarda sosyal medyaya güvenin geleneksel medya araçlarına oranla düşük olması, bu araçların denetimsiz bir yapıya sahip olmasıyla ilgili olduğunu düşündürmektedir. Çünkü geleneksel kitle iletişim araçlarında eşik bekliliği gibi belirli denetim mekanizmaları bulunmaktadır. Bu durum verilen içeriğin daha güvenilir olmasını sağlamaktadır. Ancak yapısı itibarıyla sosyal medyanın böyle bir özelliğe sahip olmaması ya da oldukça düşük oranda sahip olması, bu araçlara duyulan güveni olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla bu durum sosyal medyaya duyulan güveni düşürmektedir.

We Are Social 2023 Ocak verilerine göre dünyada ortalama 2 saat 31 dakika; Türkiye'de ise 2 saat 54 dakika günlük ortalama sosyal medya kullanılmaktadır (Digital 2023). Bu araştırmada ise katılımcıların günlük ortalama 3 saat 48 dakika (228,39 dk) sosyal medya kullandıkları analiz edilmiştir. Aynı zamanda araştırmada sosyal medya kullanım süresinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme üzerinde etkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların günlük sosyal medya kullanım sürelerine bakıldığında bu kitle için sosyal

medya araçlarının yaşamlarının önemli bir kısmını kapsadığı söylenebilir. Böylece yaşamlarının içinde yoğun kullandıkları bir mecraya güvenmeleri ve bu ortamlardan sağlık bilgisi edinme durumlarının da kaçınılmaz olabilmektedir. Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç olan kısmi aracılık burada anlam bulmaktadır. Araştırma sonucuna göre katılımcıların sosyal medyaya güven düzeyleri ile dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme davranışları arasında sosyal medya kullanım süresinin kısmi aracılık rolü bulunmaktadır. Bir diğer anlatımla; sosyal medyaya güven düzeyi sosyal medyaya kullanım süresini artırmakta, artan bu süre de katılımcıların dijital ortamlardan sağlık bilgisi edinme davranışlarını tetiklemektedir.

Diyebiliriz ki sosyal medya birçok alanı ve kurumu etkilediği gibi sağlık bilgisi edinmeyi de etkilemektedir. Sosyal medyanın ucuz ve kolay erişilebilir olması, bilgi edinme açısından, özellikle de sağlık alanında bilgi sahibi olmak isteyenlerin kolayca başvurabileceği bir araç haline gelmiştir. Ancak sosyal medya platformlarında doğru bilgilerin yanında yalan/yanlış bilgiler de yer almaktadır. Bu durum sosyal medyaya duyulan güveni olumsuz etkilemektedir. Bunun önüne geçilebilmesi için sosyal medyada yer alan doğru ve yanlış bilginin ayırt edilmesi, farkına varılması noktasında dikkatler “dijital okuryazarlık” ve “sosyal medya okuryazarlığına” çevrilmelidir. Çünkü sosyal medya platformlarını insanların hayatından çıkarmak gelinen noktada imkânsız gibi görünmektedir. Bu nedenle sosyal medya platformları içinde olabildiğince güvenli bilgi edinme ve paylaşma noktasında bu iki okuryazarlık alanı önemini hissettirmektedir. Yetkililer tarafından temel eğitim kademeleri başta olmak üzere dijital okuryazarlık ve sosyal medya okuryazarlığına ilişkin toplumun bütün yaş grupları ve kurumlarına uygun içeriklerle bilgilendirme toplantıları, konferanslar ve seminerlerin organize edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, sosyal medyaya güven düzeyinin dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme davranışı üzerindeki etkisi tespit edilmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda sosyal medyaya güven ile sosyal medya okuryazarlığı ilişkisi;

dijital ortamlarda sağlık bilgisi edinme ve dijital okuryazarlık ilişkisi araştırılabilir. Bu çalışma zaman ve mekân kısıtlaması nedeniyle sadece Konya ilinde yapılmıştır. Benzer çalışmaların farklı şehirlerde yürütülmesi, karşılaştırmaların yapılması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada sosyal medya, genel bir çatı altında ele alınmıştır. Yapılacak çalışmalarda sosyal medya platformlarının da (ör. Facebook, X, Instagram) ayrı ayrı ele alınarak çalışılmasının, bu konuda yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akgün, Ö., & Toker, S. (2023). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin dijital ortamda sağlık bilgisi edinme durumları, *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 10(4), 644-653, <https://doi.org/10.52880/sagakaderg.1295728>.
- Aufderheide, P. (1993) *Media Literacy: A report of the national leadership conference on media literacy*. Aspen, CO: Aspen Institute.
- Aydemir, İ., & Yaşar, M. E. (2023). Üniversite personelinin dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışları ile sağlık okuryazarlığı bilgi düzeyi ilişkisinin belirlenmesi, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 123-134. <https://doi.org/10.29029/busbed.1205026>.
- Babacan, M.E. (2017). *Sosyal medya ve gençlik*. Bir.
- Binark, M., & Bayraktutan, G. (2013). *Ayın karanlık yüzü: yeni medya ve etik*. Kalkedon.
- Bostancı, M. (2015). *Sosyal medya ve siyaset*. Palet.
- Buckingham, D. (2015). Defining digital literacy- What do young people need to know about digital media?. *Nordic journal of digital literacy*, 10 (Jubileumsnummer), 21-35, <http://dx.doi.org/10.18261/ISSN1891-943X-2006-04-03>.
- Buckingham, D. (2007). Digital media literacies: Rethinking media education in the age of the internet. *Research in Comparative and International Education*, 2(1), 43-55, <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-943X-2006-04-03>.

org/10.2304/rcie.2007.2.1.43.

doi.org/10.16878/gsuilet.518697.

Byrne, B. M. (2016). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. Routledge.

Çömlekçi, M.F., & Bozkanat-Cergibozan, E. (2021). İnfodemide dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışları. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 41, 103-125, <https://doi.org/10.26650/SJ.2021.41.1.0024>

Cerit, K., & Can, K. (2022). COVID-19 Pandemi döneminde bireylerin geleneksel ve sosyal medyaya yönelik güven ve tutumları. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 5(10), 464-481, <https://doi.org/10.35235/uicd.1203675>.

Darı, B. (2017). Sosyal medya ve sağlık. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(18), 731-758.

Cho, H.Y., Cannon, J., Lopez, R., & Li, W. (2022). Social media literacy: a conceptual framework. *New Media & Society*, 26(2), <https://doi.org/10.1177/14614448211068530>.

Dedeoğlu, G. (2016). *Teknoloji, iletişim, yeni medya ve etik*. Sentez.

Cohen, J. (1988). *The analysis of variance. in statistical power analysis for the behavioral sciences* (second edition b.). Lawrence Erlbaum Associates.

Eskiler, E., & Altunışık, R. (2017). Rol model alma davranışının pozitif sözlü iletişim ve satın alma niyeti üzerine etkisinde marka bağlılığının aracılık rolü. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı*(17), 687-696.

Corritore, C. L., Wiedenbeck, S., Kracher, B., & Marble, R. P. (2012). Online trust and health information websites. *International Journal of Technology and Human Interaction (IJTHI)*, 8(4), 92-115, <http://dx.doi.org/10.4018/jthi.2012100106>.

Fieldhouse, M., & Nicholas, D. (2008). *Digital literacy as information savvy*. Peter Lang Publishing Group.

Cunningham, A., & Johnson, F. (2016). Exploring trust in online health information: a study of user experiences of patients. *Health Information & Libraries Journal*, 33(4), 323-328, <https://doi.org/10.1111/hir.12163>.

Flanagin, A. J., & Metzger, M. J. (2000). Perceptions of internet information credibility. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(3), 515-540. <https://doi.org/10.1177/107769900007700304>

Çınarlı, İ. (2012). Sosyal Medya, Web 2.0 ve Sağlık, *Workshop Dergisi*, Temmuz-Ağustos 2012, <http://alternatifiletisim.blogspot.com>

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), s. 39-50.

Çobaner A.A., & Köksoy, S. (2014). Sağlık haberlerinde sosyal medyanın kullanımı, *Akademik Bilişim Konferans Bildirisi*, 5-7 Şubat 899-906.

Fox, S. (2011). *Health Topics, Pew Research Center: Internet, Science & Tech*. United States of America.

Çömlekçi, M.F., & Başol, O. (2019). Sosyal medya haberlerine güven ve kullanıcı teyit alışkanlıkları üzerine bir inceleme. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 56, 56-78, <https://>

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education (7th Ed.)*. McGraw-Hill.

Genç, Ç. (2021). COVID-19 Pandemisinde Bilgi Edinme Kaynakları, Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Aşıya Yönelik Tutumlar. *Akdeniz*

- Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 36, 178-202. <http://dx.doi.org/10.31123/akil.988587>.
- George, D., & Mallery, M. (2001). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference 10.0 update. (3th Ed.)*. Allyn and Bacon.
- Gevrek, O. (2023). Sosyal medyadaki dezenformasyon: Covid-19 aşılı Türkiye örneği. *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, 11, 27-54. <http://dx.doi.org/10.54722/iletisimvediplomasi.1358371>
- Hair, J. F. J., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis (Seventh Edition)*, Prentice Hall.
- Hakansson, P., & Witmer, H. (2015). Social media and trust: a systematic literature review. *Journal of Business and Economics*, 6(3), s. 517-524, [http://dx.doi.org/10.15341/jbe\(2155-7950\)/03.06.2015/010](http://dx.doi.org/10.15341/jbe(2155-7950)/03.06.2015/010).
- Hayır-Kanat, M., & Görgülü-Arı, A. (2020). Covid-19 pandemisinin takip edildiği medya kaynaklarının ve güvenli bulunma düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilgiler Dergisi*, 48, 527-546.
- Hobbs, R. 2008. Debates and challenges facing new literacies in the 21st century. In K. Drotner & S. Livingstone (Eds.), *International Handbook of Children, Media and Culture (pp. 431-447)*. Sage.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research*, 6(1), 53-60.
- Hülür, A. B. (2016). Sağlık iletişimi, medya ve etik: Bir sağlık haberinin analizi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 155-178. <http://dx.doi.org/10.18026/cbusos.87810>.
- İldız, S. (2022). Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik ve yalnızlık algılarının popüler kültür ögesi olarak sosyal medyadaki yansımaları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Johnson, F., Rowley, J., & Scaffi, L. (2015). Modelling trust formation in health information contexts. *Journal of Information Science*, 41(4), 415-429. <http://dx.doi.org/10.1177/0165551515577914>.
- Kartal, N., & Erigüç, G. (2018). Sağlık iletişimde bir unsur olarak sosyal medya: bir sosyal içerik platformundaki sağlık haberlerinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 569-587.
- Kayabalı, K. (2011). İnternet ve sosyal medya evreninde sağlık. *İyi Klinik Uygulamalar Dergisi*, 25, 14-20.
- Kırılmaz, H., & Cebeci A. (2023). İnfodemi sosyal ağ bağımlılığı ile ilişkili midir?. *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, 11, 5-26. <http://dx.doi.org/10.54722/iletisimvediplomasi.1356887>
- Koçak, N. G. (2012). *Bireylerin sosyal medya kullanım davranışlarının ve motivasyonlarının kullanımlarvedoyumларыaklaşımı bağlamında incelenmesi: Eskişehir'de bir uygulama*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi.
- Leech, N. L., Barrett, K. C., & Morgan, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: Use and interpretation. (2nd Ed.)*. Taylor & Francis.
- Lin, W., Zhang, X., Song, H., & Omori, K. (2016). Health information seeking in the web 2.0 age: Trust in social media, uncertainty reduction, and self-disclosure. *Computers in Human Behavior*, 56, 289-294, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.11.055>.
- Livingstone, S. (2004). Media literacy and the challenge of new information and communication technologies. *The Communication Review*, 7(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/10714420490280152>

- Metzger, M. J., & Flanagin, A. J. (2015). Psychological approaches to credibility assessment online. *The Handbook of the Psychology of Communication Technology*, 32, 445-466.
- Meydan, C. H., & Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*. Detay.
- Mičík, M., Gangur, M., & Eger, L. (2022). Modelling trust dimensions on social media. *Journal of Business Economics and Management*, 23(4), 937-956. <https://doi.org/10.3846/jbem.2022.17387>.
- Miller, L. M. S., & Bell, R. A. (2012). Online health information seeking: The influence of age, information trustworthiness, and search challenges. *Journal of Aging and Health*, 24(3), 525-541, <https://doi.org/10.1177/0898264311428167>.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy?. *Computers & Education*, 59(3), 1065-1078. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.04.016>
- Onursoy, S. (2018). *Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma*. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.422671>.
- Park, S., Fisher, C., Flew, T. & Dulleck, U. (2020). Global mistrust in news: The impact of social media on trust. *International Journal on Media Management*, 22(2), 83-96, <https://doi.org/10.1080/14241277.2020.1799794>.
- Pee, L. G., & Lee, J. (2016). Trust in User-Generated Information on Social Media during Crises: An Elaboration Likelihood Perspective, *Asia Pacific Journal of Information Systems*, 26(1), 1-25, <http://dx.doi.org/10.14329/apjis.2016.26.1.1>.
- Sherchan, W., Nepal, S., & Paris, C. (2013). A survey of trust in social networks. *ACM Computing Surveys*, 45(4), 1-33, <https://doi.org/10.1145/2501654.2501661>.
- Simon, D., Kriston, L., Loh, A., Spies, C., Scheibler, F., Wills, C., & Harter, M. (2010). Confirmatory factor analysis and recommendations for improvement of the autonomy-preference-index (API). *Health Expectations*, 13, 234-243. <https://doi.org/10.1111/j.1369-7625.2009.00584.x>.
- Soğukdere, Ş., & Öztunç M. (2020). Sosyal medyada koronavirüs dezenformasyonu. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5, 59-85.
- Şener, E. & Samur, M. (2013). Sağlığı geliştirici bir unsur olarak sosyal medya: Facebook'ta sağlık. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(4), 508-523.
- Şimşek, A. (2012). Araştırma modelleri. Şimşek, A. (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Pearson .
- Terzi, Y. (2019). *SPSS ile istatistik veri analizi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları.
- Toprak, A. vd. (2014). *Toplumsal paylaşım ağı Facebook: "Görülüyorum öyleyse varım" (2. Baskı)*. Kalkedon.
- Uçar, T. (2020). Hastane tercihinde sosyal medyanın etkisine yönelik bir araştırma. *Journal of Healthcare Management and Leadership*, 1, 28-42.
- Utma, S. (2017). Medyadaki sağlık haberlerini "doğru" okumak. *The Journal of Academic Social Science Studie*, 57, 597-605. <https://doi.org/10.9761/JASSS7072>
- Vanwynsberghe, H., Boudry, E., & Verdegem, P. (2011). Mapping social media literacy: towards a conceptual framework. *Onderzoeksgroep en*

Universiteit IBBT- Interdisciplinary Institute for Broadband Technology MICT- Research group for Media and ICT UGENT- Ghent University, EMSOC User Empowerment in A Social Media Culture.

WeAreSocial (2023). The changing world of digital in 2023, <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/the-changing-world-of-digital-in-2023/> (Erişim Tarihi: 19 Mart 2024).

Yıldırım, B., & Kelebek, E. (2021). Covid-19 pandemisinde karantina sürecine girmiş kişilerin internet haber siteleri ve sosyal medyadaki infodemiye ilişkin görüşleri. *Atatürk İletişim Dergisi*, 22, 33-46. <https://doi.org/10.32952/atauniiletisim.963918>

Yıldızgörür, M. R., & Eroğlu, E. (2019). Sosyal medyaya yönelik güvenilirlik algısının bilgi paylaşma davranışıyla ilişkisi. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 32, 358-378, <https://doi.org/10.31123/akil.620965>.

Extended Abstract

The penetration of social media tools into all areas of life has increased its use in the field of health, which is of great importance for people. This situation has paved the way for drawing attention to the relationship between social media and health information acquisition. Thus, the effect of trust in social media on trust and confirmation behavior of health information obtained from digital platforms emerges as an issue that needs to be investigated. Based on this necessity, this study was designed with the main purpose of revealing the effect of trust in social media on health information acquisition behavior in digital environments. In order to realize the research aim, theoretical and applied studies on social media, health news, digital literacy, social media literacy, trust in social media and confirmation, trust in social media and obtaining health information on digital platforms were examined and research hypotheses were formed.

This study, in which quantitative research method

was used, was conducted in the universe of citizens between the ages of 18-65 living in the center of Konya. The sample of the research consists of 402 participants. The research data were collected through face-to-face and online surveys on a voluntary basis. The data obtained in the research were analyzed through the statistical program to test the model and hypothesis of the research. The results of the analysis are included in the findings and interpretation section of the study and discussed in the results section. Therefore, this study, which aims to measure the effect of social media trust level on obtaining health information in digital environments, is important in terms of contributing to both domestic and foreign literature and containing up-to-date results.

In this study, the existence of the relationship between the level of trust in social media and health information acquisition and confirmation behaviors in digital environments of 402 participants between the ages of 18-65 residing in the center of Konya and included in the sample was examined. As a result of the analysis in which the difference according to the gender of the participants was questioned, it was determined that the level of trust in social media and obtaining health information differed significantly according to gender. Similarly, there are studies in the literature where there is a differentiation in obtaining health information according to gender (Kırılmaz & Cebeci 2023; Uçar, 2020; Yıldızgörür & Eroğlu, 2019). It can be said that the duration of use of male and female social media users may be effective in this differentiation. Because the fact that a female or male individual spends more time on social media may cause him/her to shape his/her activities, feelings, and thoughts in daily life according to the world that exists in this field after a while.

The main conclusion of the study is that the level of trust in social media has a positive and significant relationship and effect on health information acquisition and confirmation behavior in digital environments. In other words, as the level of trust in social media increases, there is

an increase in obtaining health information in digital environments and trust in social media is effective/predictive on obtaining health information in digital environments. There are studies in the literature that support the research result (Lin, Zhang, Song, & Omori, 2016; Hakansson & Witmer, 2015). The degree of trust in these tools is also important in the acquisition of any information from social media. In a subject such as health, which is important in sustaining people's lives, the element of trust is more prominent. In fact, according to the results of the study, it was determined that the participants' trust in social media in obtaining health information was at a medium level. Considering the existence of the effect of trust in social media, which is another result of the study, on obtaining health information from digital media, the moderate level of trust in social media can be considered as results that support each other in a way. However, there are also studies in the literature where trust in social media is lower (Park, Fisher, Flew, & Dulleck, 2020; Hayır-Kanat & Görgülü-Arı, 2020; Çömlekçi & Bozkanat, 2021: 103; Can & Cerit, 2022). In these studies, it is generally seen that comparisons are made between social media and traditional media tools. For this reason, the low level of trust in social media compared to traditional media tools in the studies suggests that these tools are related to the fact that they have an uncontrolled structure. This is because there are certain control mechanisms such as threshold guardianship in traditional mass media. This makes the content more reliable. However, the fact that social media does not have such a feature or has a very low level of such a feature negatively affects the trust in these tools. Therefore, this situation decreases the trust in social media.

As another finding, the study concluded that the duration of social media use has an effect on obtaining health information in digital environments. Considering the daily social media usage time of the participants, it can be said that social media tools cover an important part of their lives. Thus, it may be inevitable for them to trust a medium that they use intensively in their

lives and to obtain health information from these environments. Another result of the study, partial mediation, finds meaning here. According to the results of the research, there is a partial mediating role of the duration of social media use between the participants' level of trust in social media and their behavior of obtaining health information from digital media. In other words, the level of trust in social media increases the duration of social media use, and this increased duration triggers the participants' behaviors of obtaining health information from digital media.

Yazar Bilgileri

Author details

- 1- (Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, sukrubalci@selcuk.edu.tr
- 2- Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, hsaritas32@gmail.com
- 3- Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ildizz44@outlok.com
- 4- Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rahmanadalhlh@hotmail.com

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. None

Katkı Oranı

Author Contribution Percentage

Birinci yazar % First Author %	25
İkinci yazar % Second Author %	25
Üçüncü yazar % Third Author %	25
Dördüncü yazar % Fourth Author %	25

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Balci, Ş., Saritaş, H., İldiz, S. ve Mohammed, R. (2024). Sosyal Medyaya Güven Düzeyinin Dijital Ortamlarda Sağlık Bilgisi Edinme ve Teyit Davranışı Üzerindeki Etkisinde Kullanım Süresinin Aracılık Rolü. *Yeni Medya* (16), 122-139, <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1456726>